

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 2 grudnia 2015 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Teresa Liszcz – przewodniczący
Stanisław Rymar – sprawozdawca
Leon Kieres,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 2 grudnia 2015 r., wniosków sędziów Trybunału Konstytucyjnego: Stanisława Biernata i Andrzeja Rzeplińskiego o wyłączenie z udziału w postępowaniu w sprawie o sygn. akt K 35/15, dotyczącej połączonych wniosków:

- 1) grupy posłów o zbadanie zgodności:
 - a) art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1928), zaś w razie gdyby ustawa nowelizująca weszła w życie przed dniem orzekania w niniejszej sprawie przez Trybunał – art. 137a ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064) – z art. 2, art. 7, art. 10 oraz art. 194 ust. 1 Konstytucji,
 - b) art. 1 pkt 4 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, zaś w razie gdyby ustawa nowelizująca weszła w życie przed dniem orzekania w niniejszej sprawie przez Trybunał – art. 21 ust. 1 i 1a ustawy z 25 czerwca 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a – z art. 194 ust. 1 Konstytucji,
 - c) art. 2 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a z art. 2, art. 7 oraz art. 10 Konstytucji,

2) Rzecznika Praw Obywatelskich o zbadanie zgodności:

- a) ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a z art. 7, art. 112 i art. 119 ust. 1 Konstytucji,
- b) art. 137a ustawy z 25 czerwca 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, dodanego przez art. 1 pkt 6 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, z art. 45 ust. 1, art. 180 ust. 1 i 2 oraz z art. 194 ust. 1 w związku z art. 10 Konstytucji, a także z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) oraz z art. 25 lit. c w związku z art. 2 i art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167),
- c) art. 2 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a z zasadą poprawnej legislacji wynikającą z art. 2, z art. 45 ust. 1, art. 180 ust. 1 i 2 i art. 194 ust. 1 w związku z art. 10 Konstytucji, a także z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z art. 25 lit. c w związku z art. 2 i art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych,

3) Krajowej Rady Sądownictwa o zbadanie zgodności:

- a) ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a z art. 2, art. 7, art. 10, art. 112, art. 119 ust. 1 i art. 123 Konstytucji, przez to, że została uchwalona przez Sejm bez dochowania trybu wymaganego przepisami prawa, to jest z pominięciem opinii i wniosków Krajowej Rady Sądownictwa przewidzianych przez art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. Nr 126, poz. 714, ze zm.),
- b) art. 12 ust. 1 i 2, art. 18, art. 19 ust. 2, art. 21 ust. 1 i 1a oraz art. 137a ustawy z 25 czerwca 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1, 2, 3, 4 i 6 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, z art. 2, art. 7, art. 10, art. 112, art. 119 ust. 1 i art. 123 Konstytucji, przez to, że zostały uchwalone przez Sejm bez dochowania trybu wymaganego przepisami prawa, to jest z pominięciem opinii i wniosków Krajowej Rady Sądownictwa

przewidzianych przez art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy z 12 maja 2011 r. powołanej w punkcie 3 lit. a,

c) art. 1 pkt 5 oraz art. 2 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a z art. 2, art. 7, art. 10, art. 112, art. 119 ust. 1 i art. 123 Konstytucji, przez to, że zostały uchwalone przez Sejm bez dochowania trybu wymaganego przepisami prawa, to jest z pominięciem opinii i wniosków Krajowej Rady Sądownictwa przewidzianych przez art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy z 12 maja 2011 r. powołanej w punkcie 3 lit. a,

4) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o zbadanie zgodności:

a) ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a z art. 7 w związku z art. 112, art. 119 ust. 1 w związku z preambułą i art. 2 oraz z art. 2 w związku z art. 7 i art. 186 ust. 1 Konstytucji, przez to, że została uchwalona przez Sejm bez dochowania trybu wymaganego do jej uchwalenia,

b) art. 12 ust. 1 ustawy z 25 czerwca 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, z art. 10 i art. 173 Konstytucji,

c) art. 21 ust. 1a ustawy z 25 czerwca 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, z art. 10, art. 45 ust. 1, art. 173, art. 180 ust. 1 i 2, art. 194 ust. 1 Konstytucji, a także z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,

d) art. 137a ustawy z 25 czerwca 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a, z art. 2, art. 45 ust. 1, art. 173, art. 180 ust. 1 i 2, art. 194 ust. 1 Konstytucji, a także z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,

e) art. 2 ustawy z 19 listopada 2015 r. powołanej w punkcie 1 lit. a z art. 2, art. 10, art. 45 ust. 1, art. 173, art. 180 ust. 1 i 2, art. 194 ust. 1 Konstytucji, a także z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,

postanawia:

na podstawie art. 48 ust. 3 w związku z art. 46 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064) wyłączyć sędziów Trybunału Konstytucyjnego Stanisława Biernata i Andrzeja Rzeplińskiego z udziału w postępowaniu w sprawie o sygn. K 35/15.

UZASADNIENIE

I

Pismami z 2 grudnia 2015 r., sędziowie Trybunału Stanisław Biernat i Andrzej Rzepliński zwrócili się o wyłączenie ich ze składu orzekającego w sprawie o sygn. akt K 35/15, na podstawie art. 48 ust. 1 w związku z art. 46 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064).

Sędziowie uzasadnili wnioski tym, że przedmiotem orzekania w sprawie o sygn. K 35/15 będzie zgodność z Konstytucją art. 2 ustawy z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1928). Przepis ten dotyczy wygaśnięcia kadencji dotychczasowego Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Instytucja wyłączenia sędziego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym została uregulowana w art. 46-48 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK).

W art. 46 ust. 1 ustawy o TK zostało unormowane wyłączenie z mocy ustawy ze względu na enumeratywnie wskazane okoliczności (tzw. bezwzględna przesłanka wyłączenia), zaś w ust. 2 tego artykułu wyłączenie ze względu na:

a) to, że sędzia uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego, orzeczenia, decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o TK, co może wywołać wątpliwości co do jego bezstronności,

b) inne okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego (tzw. względne przesłanki wyłączenia).

2. Wyłączenie sędziego służy m.in. realizacji zewnętrznych znamion jego niezależności i bezstronności, wzmocnieniu legitymizacji judykacyjnej oraz ochronie niezawisłości sędziowskiej. Trybunał Konstytucyjny podkreślał we wcześniejszych orzeczeniach znaczenie bezstronności i niezawisłości sądu w odbiorze społecznym. Instytucja wyłączenia sędziego służy właśnie umocnieniu bezstronności i niezawisłości sądów w ocenie społecznej. W uzasadnieniu do wyroku z 20 lipca 2004 r. (sygn. SK 19/02, OTK ZU nr 7/A/2004, poz. 67) Trybunał podkreślił: „Nakaz zachowywania zewnętrznych znamion niezawisłości dowodzi, że ważne jest nie tylko to, by sędzia orzekający w sprawie zachowywał się zawsze rzeczywiście zgodnie ze standardami niezawisłości i bezstronności, lecz także by w ocenie zewnętrznej zachowanie sędziego odpowiadało takim standardom. Reguły wyłączenia sędziego służą bowiem budowie społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości. (...) Instytucja wyłączenia sędziego (zarówno z urzędu, jak i na jego własny wniosek) w równej mierze służy zapewnieniu realnej bezstronności sądu, jak i umacnianiu autorytetu wymiaru sprawiedliwości przez usuwanie choćby pozorów braku bezstronności” (zob. wyrok TK z 24 czerwca 2008 r., sygn. P 8/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 84).

3. W sytuacjach określonych w art. 46 ust. 2 ustawy o TK, sędziemu Trybunału wyłącza się z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności, a więc w sytuacji *iudex suspectus*. Inaczej zatem niż np. w procedurze karnej nie jest wymagane, aby istniały „uzasadnione” wątpliwości co do bezstronności sędziego, a zatem omawiana przyczyna wyłączenia sędziego Trybunału Konstytucyjnego może mieć hipotetycznie szerszy zakres zastosowania. Ponadto, charakter prawny Trybunału jako sądu orzekającego o prawie, a nie o stanach faktycznych lub aktach stosowania

prawa, odmienny sposób wyjaśniania i dowodzenia w postępowaniu przed Trybunałem, brak związania wnioskami dowodowymi uczestników postępowania powoduje, że przyczyny wyłączenia sędziego będą miały z reguły charakter bardziej rzeczowy niż osobisty.

O ile w art. 46 ust. 2 pkt 1 ustawy o TK została określona konkretna sytuacja, w której może dojść do wywołania wątpliwości co do bezstronności sędziego (uczestniczenie w wydaniu aktu normatywnego, orzeczenia, decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia), o tyle art. 46 ust. 2 pkt 2 przewiduje wyłączenie sędziego ze względu na inne niż określone w art. 46 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 tej ustawy okoliczności „mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności”.

W sprawie wyłączenia sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 46 ust. 2 ustawy o TK, rozstrzyga Trybunał.

4. Odnosząc się do sugerowanych podstaw wyłączenia sędziów Trybunału Stanisława Biernata i Andrzeja Rzeplińskiego z udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. K 35/15, Trybunał zauważył, że nie w każdej sytuacji, w której sędzia miałby orzekać o przepisie, którego jest adresatem występują okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności. Przede wszystkim, w przypadku gdy przedmiotem postępowania jest przepis, którego adresaci określani są za pomocą cech rodzajowych, okoliczność, że również sędziowie są adresatami tego przepisu nie może być uznana za mogącą wywoływać wątpliwości co do bezstronności sędziów, a tym samym stanowić przyczyny wyłączenia sędziego na podstawie art. 46 ust. 2 pkt 2 ustawy o TK. Odmienne podejście mogłoby doprowadzić do sytuacji, w której żaden sędzia nie mógłby oceniać określonych przepisów, z uwagi na to, że adresatami norm prawnych z nich wynikających są przykładowo wszyscy obywatele, w tym np. podatnicy, czy prawnicy.

5. Stosownie do art. 2 ustawy z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1928) kadencja dotychczasowego Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego wygasa po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie tej ustawy.

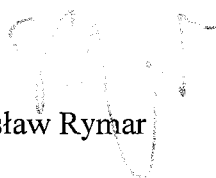
Kwestionowany przepis przewiduje wygaśnięcie kadencji Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego, którymi są obecnie sędziowie Trybunału: Stanisław Biernat i Andrzej Rzepliński, a zatem dotyczy bezpośrednio ich statusu w ramach Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że wskazana okoliczność może

wywołać uzasadnione wątpliwości co do ich bezstronności w rozpoznawaniu sprawy, sygn. K 35/15. Z tej przyczyny, w celu usunięcia jakichkolwiek pozorów braku bezstronności, uzasadnione jest ich wyłączenie z rozpoznania sprawy, na podstawie art. 46 ust. 2 pkt 2 ustawy o TK.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

Teresa Liszcz

Stanisław Rymar

Leon Kieres